

Spontane reacties in kaart

In opdracht van: J.A.M. Altenburg
Rijksgebouwendienst/directeur Paleis Soestdijk
Amsterdamsestraatweg 18, 3743 AB Baarn

Opgesteld door: A. Gomis

Den Haag/Soestdijk, 5 december 2007

© Auteursrecht voorbehouden. Niets uit dit programmaplan mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande toestemming van Rijksgebouwendienst/directeur Paleis Soestdijk.

Notitie 'Spontane reacties in kaart'

Besproken en gewijzigd n.a.v. stuurgroep 21-11-2007

Deelproject 12

Sinds het overlijden van Prins Bernhard in december 2004 hebben zo'n vijftig mensen de moeite genomen hun gedachten op papier te zetten voor een nieuwe bestemming van Paleis Soestdijk. Als particulier, vanuit een comité, werkgroep, stichting of bedrijf. Ook tijdens de verkenningsfase zijn ideeën en suggesties naar voren gekomen die in het positionpaper verwerkt zijn tot vier scenario's. In deze notitie de aanpak tot nu toe, enkele conclusies en voorstellen voor het vervolg. In de bijlage staat een overzicht per jaar, categorie en soort afzender van de spontane reacties.

Aanpak

Vanaf eind 2004 kwamen de eerste ideeën binnen. Eerst bij Fred van der Veen en na zijn plotselinge overlijden eind 2005 bij de interim-manager Meine Bruinsma. De focus in hun werkzaamheden lag vanaf 2005, resp. 2006 op de overdracht, het beheer en de tijdelijke openstelling. Na het overlijden van Fred van der Veen kwamen reacties binnen waaruit bleek dat hij met verschillende mensen ook gesprekken had gevoerd over een nieuwe bestemming. In overleg met interim-manager Bruinsma is in 2006 een standaardprocedure afgesproken hoe om te gaan met 'spontane' reacties. Dit hield in dat iedereen een korte reactie kreeg in antwoord op zijn/haar telefoontje, e-mail of brief. De strekking was als volgt:

'...Zoals u inmiddels heeft kunnen vernemen, wordt Soestdijk (tijdelijk) opengesteld voor het publiek. Hierbij zal Soestdijk een museale functie krijgen, waarbij de geschiedenis van het Koningshuis een centrale rol zal innemen.

De belangstelling voor de (definitieve) bestemming van Soestdijk blijkt dermate groot, dat wij zorgvuldig alle verdere ideeën en plannen naast elkaar zullen afwegen. Een uitspraak op welke termijn wij u hierover verder kunnen berichten, is helaas niet te geven. Een speciale commissie is hiervoor in voorbereiding. Wij hebben met belangstelling kennis genomen van de door u aangeboden interesse/het door u gedane voorstel. Mogelijkerwijs wordt u op een later tijdstip benaderd om uw plan nader toe te lichten'.

Sinds de komst in november 2006 van de huidige directeur Paleis Soestdijk, Jan Altenburg, worden/zijn de ideeën systematisch in kaart gebracht en gedocumenteerd. Nieuwe ideeën krijgen standaard een schriftelijke reactie, waarvan de strekking overeen komt met de eerdere reactie. In een aantal gevallen zijn gesprekken gevoerd, waarbij de indieners gelegenheid hadden hun idee toe te lichten, al dan niet in combinatie met een bezoek aan Paleis en tuin.

Naast ideeën voor een nieuwe bestemming komen ook verzoeken binnen voor een eenmalig gebruik van Paleis of tuin. Bijvoorbeeld om een jubileum te vieren, een boekpresentatie te houden of een manifestatie te organiseren. Deze verzoeken worden ad hoc afgehandeld. In totaal gaat het om zo'n 15 verzoeken per jaar, waarvan er enkele worden gehonoreerd.

In het kader van de exploitatie-overeenkomst met de Stichting Openstelling Paleis Soestdijk (SOPS) kunnen groepen gebruikmaken van de mogelijkheid om in de avonduren en op maandag bijeenkomsten te organiseren in de Oranjerie, al dan niet in combinatie met een bezoek aan Paleis en/of tuin. Vanaf februari 2007 is hier in 40 gevallen gebruik van gemaakt.

Een inventarisatie van reacties

Zoals gezegd kwamen zo'n vijftig mensen met ideeën en voorstellen. Het merendeel van de ideeën kwam binnen in 2005 en 2006. Twintig keer kwam het idee binnen via de RGD-INFOfoon of via een e-mail aan het ministerie van VROM. Meestal werd het idee in een enkele regel uit de doeken gedaan, variërend van een veteranenmuseum tot een Volks Paleis, zorghotel, weddingstore of ontspanningsgebouw. De overige ideeën kwamen binnen per

brief, in enkele gevallen (5x) vergezeld van een min of meer uitgewerkt (standaard)plan of concept. In de bijlage staat een overzicht van deze spontane reacties.

Bij meer dan de helft (32x) van de voorstellen gaat het om ideeën van particulieren. De overige suggesties zijn afkomstig van stichtingen, werkgroepen en comités (9x) of komen van bedrijven en consultants (8x). Het geheel overziend blijkt een cultuurhistorische bestemming verreweg favoriet (18x). Een bestemming waarbij gezondheid en/of welzijn centraal staan, komt op de tweede plaats (8x), gevolgd door verschillende educatieve bestemmingen (6x). De overige ideeën (17x) hebben betrekking op een multifunctionele bestemming of bijvoorbeeld een luxe hotel, een bezinnings- of ontmoetingscentrum, een culinaire academie, e.d.

In de meeste gevallen gaat het om een idee zonder verdere uitwerking of onderbouwing. In een enkel geval is het idee min of meer conceptueel uitgewerkt. Van de 5 plannen die meegestuurd werden ging het in 4 gevallen om een standaard-plan/concept, bijvoorbeeld voor een horeca- of opleidingsfaciliteit. Bij vrijwel geen van de ideeën is aandacht besteed aan cultuurhistorische, juridische, bouwkundige of financieel-economische aspecten.

Vier ‘voorlopige’ scenario’s

In het positionpaper is de ‘omgeving van Soestdijk’ vanuit verschillende aspecten, via desk research, interviews en een bijeenkomst in kaart gebracht. Een aantal dilemma’s is benoemd. Maar dat gaf nog geen antwoord op de hamvraag: wat wordt de nieuwe bestemming van Paleis Soestdijk? Volgens velen is/was het nog te vroeg om nu al met ideeën voor een nieuwe bestemming te komen. Geadviseerd werd om in de volgende fase een aantal scenario’s uit te werken. Op basis van nader onderzoek, creatieve (scenario)sessies met verschillende groepen (zoals jongeren, wetenschappers, marketeers, kunstenaars, filosofen en captains of industry). Op basis van de toenmalige inzichten (voorjaar 2007) zijn vier voorlopige scenario’s ontwikkeld.

Tijdens de bijeenkomst sprak het ‘Huis voor duurzaamheid’ het meeste aan, vooral vanwege de thematische benadering en de vele verbindingen tussen verleden/toekomst, nationaal/internationaal, exclusief/publiek, e.d.

<p><i>Kiezen voor exclusiviteit</i></p> <p>Conferentiefaciliteiten voor kleinschalige, (inter)nationale topontmoetingen, masterclasses Beperkte (luxe) logiesmogelijkheden Park en oranjerie zijn in het weekend in principe opengesteld voor publiek. Beperkt museum in het middendeel wordt incidenteel (exclusief) opengesteld voor publiek. (Huis voor duurzaamheid)</p>	<p><i>Met oog voor de kunst</i></p> <p>Atelier- en logiesfaciliteiten voor (top)kunstenaars voor tijdelijk verblijf Tijdelijke tentoonstellingen van hun werk, beelden in de tuin en jaarlijkse kunstmanifestaties Beperkt museum in het middendeel, park en oranjerie zijn opengesteld voor publiek. (‘Royal’ Art)</p>
<p><i>Werken op Soestdijk</i></p> <p>Een ‘passende’ (inter)nationale organisatie van naam en faam gaat werken op Soestdijk Beperkt museum in het middendeel, park en oranjerie zijn in het weekend opengesteld voor publiek. (Het Chinahuis)</p>	<p><i>Open voor publiek</i></p> <p>Beperkt museum in het middendeel, park met wandelroute, activiteiten voor kinderen, publieksevenementen Hotel- en horecafaciliteiten. (Een weekendje weg)</p>

Conclusies

Geconcludeerd kan worden dat in de ogen van de 'spontane' inzenders een publieke bestemming voor de hand ligt, al dan niet in combinatie met andere, eventueel private, bestemmingen (multifunctioneel). Een cultuurhistorische bestemming is duidelijk favoriet. Ook kan geconcludeerd worden dat geen van de spontane reacties een pasklaar concept voor een nieuwe bestemming van het Paleis heeft opgeleverd.

Vergelijken we de spontane reacties met het onderzoek onder burgers en met de voorlopige scenario's van professionals¹ dan tekenen de volgende overeenkomsten en verschillen zich af. **Overeenkomsten** zijn: een publieke bestemming, een 'multifunctionele' bestemming en de verbondenheid tussen Paleis en tuin. **Verschillen** zijn dat bij veel burgers een cultuurhistorische bestemming (een museum) favoriet is en dat professionals vooral denken aan bestemmingen met (internationale) allure zoals een state guest house, een conferentiehoud voor topontmoetingen en masterclasses, tijdelijke tentoonstellingen en een kantoorfunctie voor een 'passende' (inter)nationale organisatie. De mening van burgers met een hoge sociaal economische status sluit overigens aan bij de mening van de professionals.

Hoe verder?

In de stuurgroep van 21 november 2007 is besloten dat de huidige en toekomstige inzenders van ideeën en reacties bedankt worden voor hun reactie, informatie krijgen over de huidige stand van zaken en dat niet eerder dan eind 2008 een besluit verwacht mag worden. Voorstellen om inzenders uit te nodigen hun idee uit te werken op basis van onderstaande criteria zou volgens de stuurgroep verkeerde verwachtingen kunnen wekken. Met enkele inzenders die min of meer uitgewerkte ideeën hebben ingediend of waarmee in een eerder stadium al is gesproken, zal dit besluit mondeling worden toegelicht.

De spontane reacties en voorlopige scenario's zijn bouwstenen voor de nieuwe bestemming van Paleis Soestdijk.

Criteria

- Paleis Soestdijk blijft in bezit van het Rijk;
- Paleis Soestdijk krijgt een 'passende' en toekomstvaste bestemming;
- Paleis Soestdijk krijgt een 'publieke' functie, al dan niet in combinatie met andere publieke en/of private functies;
- Een nieuwe bestemming omvat het 'ensemble', d.w.z. Paleis, park en gedenknaald;
- Een nieuwe bestemming moet verleden en toekomst op een 'logische' wijze met elkaar verbinden. Daarbij wordt rekening gehouden met de geschiedenis van Paleis Soestdijk, zijn bewoners, zijn omgeving en met de betekenis van het Huis van Oranje voor Nederland in de meest brede zin;
- Een zuiver museale functie is mede vanwege bouwkundige aspecten niet gewenst;
- De initiatieven moeten aansprekend, realistisch en uitvoerbaar zijn, waarbij nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan cultuurhistorische, bouwkundige, juridische en financieel-economische aspecten;
- Nadat een definitieve beslissing is genomen over de herbestemming zullen de gebruikelijke aanbestedingsprocedures in gang worden gezet.

¹ Onder professionals wordt hier verstaan: mensen die vanwege hun functie, werk of expertise (in)direct betrokken zijn bij de herbestemming van Paleis Soestdijk

Bijlage bij: 'Spontane reacties in kaart'

Nr/jr	Categorie/idee	Bijlage	Van ²
	Cultuur en historie		
	2004		
114/04	Nationaal Oranjemuseum als herdenkingsoord en ontmoetingspunt		P
117/04	Stichting Organa Historica: een multifunctionele bestemming met aandacht voor cultuurhistorische aspecten; 400 jaar hoogtepunten vorstenhuis Oranje-Nassau; kantoor voor Prins Bernhard Cultuurfonds, Prinses Beatrix Fonds, Prins Hendrik fonds, Raad voor Cultuur; kinderboerderij met crèche, wandelpaden, restaurant, winkel, hertenkampen.		S
122/04	Veteranenmuseum		P
	2005		
37/05	Collectie hedendaagse beeldende kunst, collectie bakeliet, archief en kunstboekenbibliotheek van kunstverzamelaar Frits Becht. Op 1 februari 2006 schreef hij een brief aan Meine Bruinsma met de uitnodiging om de collectie te komen bekijken. Op 19 februari 2006 overleed hij en sindsdien is er geen contact meer geweest.		P
99/05	Huis van de Vaderlandse geschiedenis: een huis waarin de geschiedenis van Nederlands en de Nederlanders op een integrale wijze aan de orde wordt gesteld.		P
109/05	Paleis voor Macht, Beleid en Wetenschap. Het samenspel tussen macht, beleid en wetenschap door de eeuwen. Te beginnen bij de klassieke oudheid en doorlopend tot de Lissabon strategie van de EU.	Plan	P
110/05	Multifunctionele bestemming met een vleugel voor Escher, wisselende beeldtentoonstellingen in de tuin en ruimte voor organisaties die zich met erfelijke ziekten bezighouden		P
112/05	Nationaal Huis voor Geschiedenis en Democratie		P
113/05	Tassenmuseum Hendrikje: toont de historie van de damestas in de Westerse cultuur van het einde van de Middeleeuwen tot heden (als onderdeel van een multifunctionele bestemming)	Plan	S
118/05	Nederlands Sculptuur Paleis: à la het Rijksmuseum dan specifiek voor/met beelden, zodat de versnipperde en beperkte collecties van andere musea bijeengebracht en permanent tentoongesteld kunnen worden. (idee n.a.v. NRC-prijsvraag december 2004)		P
121/05	Multifunctionele bestemming, w.o. museum voor kunst en cultuur, ruimte voor plaatselijke koren en muziekverenigingen en permanente aandacht voor de geschiedenis van de bewoners.		S
124/05	Volks Paleis met ruimte voor tentoonstellingen, workshops, presentaties, e.d.		P

² (p=particulier; s=stichting; c=comité; b=bedrijf)

	2006		
10/06	Nationaal Historisch Museum. Voorstel is achterhaald door besluit om dit museum te vestigen in Arnhem.		P
15/06	Museum van de Negentiende Eeuw. Het Comité Salve Soestdijk pleit ervoor om beeldende kunst, muziek en literatuur voortgebracht door Nederlandse kunstenaars in het tijdperk van Empire, Classicisme en romantiek onder te brengen in Paleis Soestdijk. Het Comité is een initiatief van Thera Coppens, Wim Hazeu en Cok de Zwart en wordt door velen uit de wereld van kunst, cultuur en historie gesteund.		C
26/06	Doorstart van het Rien Poortvliet museum in Paleis Soestdijk		P
33/06 68/06	Royal Dutch Art & Design in Paleis Soestdijk. Een voorstel van de Koninklijk Verbonden (550 door H.M. de Koningin met het Predikaat Koninklijk onderscheiden bedrijven, verenigingen en instellingen). Zowel met Fred van Veen als met Meine Bruinsma zijn gesprekken gevoerd over hun inzet bij zowel de huidige, tijdelijke museale bestemming als bij de herbestemming. Inmiddels blijkt de organisatie failliet te zijn.		S
56/06	Luchtvaartmuseum. Voorstel is achterhaald vanwege besluit om dergelijk museum te vestigen op Soesterberg		P
	2007		
94/07	Een multifunctionele bestemming met ruimte voor een kostuummuseum, een museale inrichting rond Empire en Biedermeier en bewoning door leden van het Koningshuis.		P
	Gezondheid en welzijn		
	2004		
123/04	Verzorgingshuis		P
	2005		
40/05	Een compleet concept voor ouderen met woonunits, een huisartsenpost, fysiotherapie, kinderdagopvang, publieke ruimtes voor ouderen uit de omgeving. Eventueel aan te vullen met diverse publieke activiteiten. Het idee is afkomstig van de directeur van een verzorgingshuis uit de omgeving en wordt ondersteund door Prinses Irene.		P
100/05	Opvanghuis voor kinderen van gescheiden ouders		P
108/05	Royal Spa SanaMare: een kuuroord in de Duits-Zwitserse kuurtraditie met aandacht voor kuren, wellness, cure en care.	Plan	B
125/05	Landelijk Zorghotel		P
	2006		
39/06	Health & Vitality Resort (Nyuni.Trayecto)		B
63/06	Care & Art House: een verzorgingshuis voor bejaarde kunstenaars, aangevuld met tentoonstellingen van deze en andere kunstenaars. Betrokkene, woonachtig in Griekenland, onderhoudt intensief contact met diverse partijen over zijn voorstel.		P
74/06	Huis der Nederlanden: complementaircentrum Soestdijk. Doel is om reguliere en complementaire geneeswijzen bij elkaar te brengen. Een centrum voor kortdurende behandelingen, congressen en opleidingen en met een	Plan	S

	vraagbaakfunctie. Na gesprekken en een bezoek aan het Paleis heeft de stichting een plan van aanpak uitgewerkt. Binnenkort volgt een vervolgesprek.		
	Educatie en opleiding		
	2005		
34/05	De Comeniusleergangen (ook: Academie voor Management) uit Groningen en het IBO uit Zeist verzorgen hoogwaardig contractonderwijs op het gebied van visie en leiderschap. Deze instellingen zijn op zoek naar een nieuwe, centraal gelegen locatie voor hun activiteiten. Daarnaast zou de exploitatie van zalen- en congresaccommodatie kunnen worden verzorgd.		B
103/05	Tijdelijk voorlichtingscentrum van het WNF		S
	2006		
10/06	Educatief centrum voor Kinderen		P
48/06	Opleidingsinstituut		P
55/06	Een mondiaal scholings-, informatie- en opleidingspakket met als rode draad de Rechten van het Kind en met als centraal thema 'respect'. Projectnaam: De Wereld Delen.		P
78/06	Een voorstel voor een opleidings- en conferentiecentrum van de Odyssee Groep naar het voorbeeld van Kasteel Vaeshartelt in Maastricht (van 1840-1849 eigendom van Koning Willem II).	Plan	B
	Diversen		
	2004		
115/04	Centrum voor duurzame dimensies voor milieu, mens, mensheid en maatschappij met een internationale oriëntatie. Bezinning op interculturele normen en waarden en de integratie daarvan, symposia, voordrachten, exposities, e.d. In dit centrum wordt onderdak geboden aan initiatieven en ondernemingen die deze thema's als core-business hebben		P
116/04	Een boeddhistisch ontmoetings- en cursuscentrum, boeddha-beelden in de tuin (Maitreya Instituut)		S
	2005		
101/05	Soestdijk wordt getransformeerd naar een 'Boeken Paleis'. De eigenaar van www.boekwinkeltjes.nl verkoopt overvloedige boeken die opgeslagen liggen. Het idee is om de boeken over te brengen naar Soestdijk in combinatie met een permanente boekenmarkt, museumbezoek, theeschenkerij en muziekkuitvoeringen.		P
102/05	Weddingstore: alles wat met trouwen te maken heeft wordt ondergebracht in het 'Bruids Paleis'.		P
106/05	De Vereniging van Handelaren in Oude Kunst bieden aan om een rol te spelen bij het organiseren van kunstbeurzen, tentoonstellingen, e.d.		S
111/05	Initiatiefgroep Behoud Paleis Soestdijk is geïnteresseerd in aankoop van het Paleis. De groep bestaat uit verschillende betrokkenen uit de omgeving.		P
119/05	Residentie Prins Willem-Alexander. Een betoog is bijgevoegd waaruit zou blijken dat het op grond van		P

	historische en architectonische aspecten noodzakelijk is dat Prins Willem-Alexander gaat wonen op Soestdijk		
126/05	Interesse in de aankoop van de boerderij en personeelswoningen		P
	2006		
16/06	Een voorstel om in de voormalige rijhal een Klassiek/Barok rij-instituut te vestigen		P
35/06	Een multifunctionele bestemming met ruimte voor conferenties (à la Bilderberg), een luxe hotel en een museumfunctie. Betrokkene heeft, zo blijkt uit de correspondentie, gesprekken gevoerd met Fred van Veen.		P
38/06	In aansluiting op het project 'De laagte van Pijnenburg' van het Utrechts Landschap wordt samenwerking gezocht met Soestdijk (gezamenlijke entree, bezoekerscentrum, wandel- en fietspaden)		B
57/06	Voorstel voor een luxe hotel naar het concept At Eight		B
76/06	Multifunctionele bestemming met een museale functie, trouwzaal, ruimte voor recepties, e.d.		P
	2007		
53/07	Hotelaccommodatie: een gezamenlijk voorstel van 2 hotels uit de omgeving.		B
84/07	Het vestigen van een kunst- en creativiteitscentrum in één van de bijgebouwen, t.w. nr. 16.		P
98/07	Een ontspanningsgebouw met zwembad		P
128/07	Culinaire Academie Cas Spijkers. Na een bezoek aan het Paleis en een gesprek bleek de termijn waarop de Academie zou moeten starten niet overeen te komen met de herbestemmingsplannen van Soestdijk.		B
129/07	KNAW Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschap Intellectuele/wetenschappelijke Bilderbergconferentie voor excellente wetenschappers van Atlantische of Europese signatuur.		C